

Botta István

(1918–1999)

Elment egy egyháztörténész, a 16. század művelődés- és irodalomtörténetének kiváló ismerője, az MTA Reneszánsz Osztályának (a „Rebakucs”-nak) külső munkatársa. Pályája nem saját jószántából fordult a múlt tanulmányozása felé, a 20. század viharos történelme kényszerítette erre. 1940-ben kezdte meg evangélikus lelkészi pályáját, ezzel egy időben jogi és bölcsészettudományi tanulmányokat is folytatott. 1948, a kommunista hatalomátvétel után politikai kiállása, ifjúsági munkája egyre több paraszat gyűjtött a fejére, majd a forradalom hatására 1956 novemberében az Evangélikus Sajtóosztály vezetésével bízták meg. 1958 elején a visszarendeződés jegyében felmentették állásából, majd a következő esztendőben Budapestről Tordásra helyezték; itt szolgált 1986-os nyugdíjaztatásáig.*

A kádári „konszolidáció” éveiben energiáit egyre inkább a tudományos kutatás kötötte le, szabad idejében levéltárakat és könyvtárakat nézett át. Ez irányú tevékenységét a születése szerint evangélikus Klaniczay Tibor karolta fel: publikációs lehetőséget adott, bevonta a közös munkába. A régi magyar irodalom kutatása ekkortájt kezdett megszabadulni az ideológiai ballaszttól, lehetővé vált, hogy e tudományterület védelme alatt kifejezetten egyháztörténeti munkák is megjelenjenek – így vált lehetségessé a palástjától megfosztott Schulek Tibor evangélikus lelkész tudományos rehabilitálása is.

S jöttek egymás után az újdonságokat hozó művek, amelyek nem kis részben a szlovákiai levéltárak adataira épültek. 1978-ban jelent meg a Humanizmus és Reformáció sorozatban első jelentős könyve, *Melius Péter ifjúsága: A magyarországi reformáció lutheri és helvét irányai elkülönülésének kezdete* címmel. Ez a kötet felkavarta az állóvizet, termékeny vitát indított. Noha a kutatók többsége nem fogadta el a szerző hipotézisét arról, hogy Melius Juhász Péter azonos lett volna a hitéért rabságot szenvedett Somogyi Péterrel, az alcímben megjelölt témát a felekezeti egyháztörténet-írás zűrzavara után hosszú időre, s idáig kikezdhettelenül rendbe tette. Már ebben a művében is érezhető volt a polémia a régebbi református egyháztörténet-írás képviselőivel, ez még inkább felerősödött az egyházi kiadásban megjelent *Dévai Mátyás, a magyar Luther* című kis könyvében (1990), amely a magyar reformátor lutheránus voltát védelmezte meg. A következő esztendőben látott napvilágot – szintén a Humanizmus és Reformációban – vaskos monográfiája, amelynek megírására már régóta készült, a *Huszár Gál élete, művei és kora (1512?–1575)*. Megszületésének végső szakaszát e sorok írója lektorként végigkísérte, a hihetetlenül szerteágazó és óriási nyersanyag itt meg nem jelnt részéből később önálló tanulmányok lcttek. A könyv az életmű méltó betetőzése, megkoronázása lett, a források és a művek alapján, a szakirodalom teljességének ismeretében tisztázta mindazokat az

* Az életrajzi adatokért ifj. Zászkaliczky Pált illeti köszönet.

irodalom-, nyomdász- és egyháztörténeti kérdéseket, amelyek e nyomdász-reformátor-író életével, életművével kapcsolatban felmerülhettek.

Botta István egyik utolsó képviselője volt annak az 1945 előtt végzett egyháztörténész generációnak, amely bölcsészettudományi tanulmányokat is folytatott, s egyformán ott-hon volt a teológia- és irodalomtörténetben. Evangélikus lelkészként főként egyházának reformátorait igyekezett bemutatni, visszaperelve őket a felekezeti elfogult református egyháztörténet-írás kisajátító törekvéseitől, s időtálló módon tárva fel a két egyház szervezeti szétválásának körülményeit. A régi magyar irodalom kutatói sokat tanultak tőle, tudása hiányozni fog, emlékét – amíg még élünk – megőrizzük, de a nevét mindennél inkább maradandóvá teszik alapvető fontosságú könyvei és tanulmányai.

Szabó András

Szilágyi Péter
(1921–1999)

Szilágyi Péter életét néhány rövid mondatban össze lehet foglalni. 1921-ben született Bicskén. 1950-ben szerzett latin–magyar szakos tanári oklevelet. Pályáját az ELTE bölcsészkarán kezdte, tanított középiskolában, a Varga Katalin Gimnáziumban és a budafoki Budai Nagy Antal Gimnáziumban, ahonnan 1962-ben az Országos Széchényi Könyvtárba távozott. Itt azonban mindössze két esztendő dolgozott s innen az Iparművészeti Főiskolára ment tanítani, ahol művészeti kérdésekről tartott előadásokat. Életének utolsó évtizedében az ELTE Tanárképző Főiskolai Karán tanított irodalmat. Négy évtizeden át tartott tehát előadásokat felsőfokú oktatási intézményben. 1970-ben szerezte meg az irodalomtudomány kandidátusa s 1993-ban az irodalomtudomány doktora címet.

A tudományos életben verstani dolgozataival hívta fel magára a figyelmet. Több tanulmányt szentelt Ady Endre verselésének. Horváth János *Rendszeres magyar verstanát* kiválóan ismerte és magasra értékelte, ugyanakkor bizonyos kérdésekben nem értett vele egyet. Írt azonban egyik tanulmányában az esztétikai arányról és a matematikai arányról, az aurea sectio kérdéséről. Szabó Lőrinc, Petőfi Sándor, Babits Mihály, Tóth Árpád költészetéről, ritmikájáról, versformáiról az *ItK*-ban, a *Látóhatárban*, a *Filológiai Közönyben*, a *Magyar Filozófiai Szemlében*, az *Irodalomtörténetben* jelentetett meg hosszabb-rövidebb tanulmányt. 1984-ben az *Irodalomtudományi Intézet Verstani Bizottsága* kiadásában megjelent tanulmánykötetben Zrínyi három epigrammájának a ritmikáját elemezte. Tanulmányaiban szinte azonnal fel lehet ismerni klasszikus, görög–latin verstani képzettségét. Tökéletesen ismeri Horatius verseinek metrikáját, világosan látja, hogy az ötvencs–hatvanas években az egyetemeken és főiskolákon mellőzött verstannak a magyar költészetben el nem hanyagolható funkciója van. Verstani ismeretek nélkül a verselemzés félmunka, amely meg sem kísérel a vers egyik leglényegesebb elemét megérteni, megértetni. 1981-ben több verstani tanulmányát kötetben jelentette meg, melynek a *Forma és világtkép* címet adta. Ennek bevezetőjében aggályát olvashatjuk: „Még ma is